

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Дагестан

Администрация муниципального образования Хасавюртовский район

МКОУ "Садовая СОШ"

СОГЛАСОВАНО

Зам.директора по УВР

Рамазанова А.А. *А.А.*

Протокол № 5 от
« 10 » 06 2023 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор МКОУ "Садовая СОШ"

Салаватова И.М. *И.М.*

Приказ № 11 от
« 30 » 08 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
по родному (кумыкский) языку
в 4 классе

Учитель родного языка : Абакарова И.Х

с.Садовое 2023-2024 учебный год

Содержание

1. Планируемые результаты освоения учебного предмета. 2-7 стр.
2. Содержание учебного предмета 8- 15 стр.
3. Календарно- тематическое планирование 16-20 стр.
4. Тематическое планирование с учетом тем программы воспитания. 21-22 стр.

Программаны талаплары

Ана тилни уйретиwню курсу охув-язывгъа уйретиwден башлана. Охув – язывгъа уйретиw сентябрь айдан башланып апрель айгъа ерли узатыла. Охув – язывгъа уйретиw аваз аналитика-синтетика къайда булан оьтгериле. Яшлар жумлаланы сёзлеге, сёзлени бувунлагъа, бувунланы авазлагъа айырагъан ва бувунлардан сёзлер, сёзлерден жумлалар тизме къаст этелер. Ондан къайры языв дарсларда охувчулар янгы гъарпны элементлерин этме, охув дарсда.

Охув – язывгъа уйретиw эки бёлюкге айрыла:

- Гъазирлик девюр(буквардан алдагъы).
- Аслу девюр(букварь)

Охув – язывгъа уйретиw девюрде охувчуланы сёзню авазларын айырып билеген этмеге, оланы охувну, язывну аслу мердешлерине уйретмеге, охув процессде оланы айлана якъдагъы яшаву гъакъындагъы англавун оьсдюрге ва мекенлешдирмеге, сёз хазнасын ва авуз тилин байлашдырмагъа герек.

Охув – язывгъа уйретиw девюрде яшлар жумлаланы сёзлеге, сёзлени бувунлагъа, бувунланы авазлагъа айырагъан ва бувунлардан сёзлер, сёзлерден жумлалар тизме къаст этелер. Ондан къайры языв дарсларда охувчулар янгы гъарпны элементлерин этме, охув дарсда гечгенин янгы гъарп булан язывда байлама уйренелер.

Охув – язывгъа уйретиw девюрде оьтгерилеген бары да ишлени натижасында яшланы тергевю, эси ва ойлашыв пагъмусу арта, тил байлыгъы оьсе, сёзню авазлары айтылагъан кююне гёре языв мердешлери амалгъа геле. Охув – язывгъа уйретиwню маънасы ва методлары гъар яшны умуми оьсювюне, сонг да тарбиялавуна кёмек этме герек.

Охув – язывгъа уйретиw девюрде гъар яшгъа айры янашывну уллу агъамияты бар.

Охув-язывгъа уйретиw дарсларда яшланы психология якъдан хас хасиятларын гёз алгъа ала туруп, «Азбукада»ва «Дидактика материалларда»

берилген оюнланы, ребусланы, физкультминуткаланы къоллап, ишин жанландырып, къужурлу болагъан кюйде ююрютме тюше.

Охув-язывгъа уйретиwден сонг ана тилни курсу башлана. Ана тилни курсунда гечиле:

- фонетика ва тюз сёйлев, графика,лексика,сёзню тизими,грамматика (морфология ва синтаксис);

- тюзъязыв ва пунктуция;
- тил оьсдюрюв.

Ана тилни курсунда адатлы гьалда бир йимик бёлуклер, темалар бары да класларда такрарлана. Программаны шулай къурулушу яшланы гьазирлик даражасын, ана тилни гьакьында гечилеген маълуматланы тюз англама, аста-аста материалны четимлешдирме ва грамматика англавланы комплекс къайдада гечмеге, тюзъязыв , тил оьсдюрюв мердешлени болдурма гёз алгъа тутма ел бере.

Фонетикадан ва графикадан билимлени ва бажарывлукъланы 1 ва 2 класларда ала. Къумукъ тилни дарсларында яшлар бу бёлукден авазланы, созукъланы ва тутукъланы, эки къабат тутукъланы гьакьындагъы маълуматлагъа ес болагън йимик, айтылышы, язылышы четим авазланы ва гьарпланы гьакьында тийишли билимлени алалар. Яшланы тилдеги авазланы айтылышын айырып билеген ва, бизин графиканы башгъалыкъларын да эсге тутуп, оланы язывда тюз белгилемеге болагъан этмекдир. Тек охувчулар биринчи класдан башлап, айтылыш булан язылышны арасында кёбюсю гёзиклерде башгъалыкъ болагъанны билмеге гереклер. Олар янгы программаны талапларына гёре айтылышда ва янгылышда **нг** авазны айтылышы: **ъ, ь** белгилени сёзлерде къолланышы, **ъ** белгини аваз маънасы ва шолай башгъаларыны гьакьында билимлер алагъандан къайры, языв мердешлеге де ес болма гереклер. Охутувну дёрт де йылыны узагъында гьар анализине асаслангъан тюз язывну мердешлерин болдурувну гъайын этме герек.

Лексикадан чалышывлар практика ёлда юрюле ва лексика тюзъязыв булан тыгъыс байлавлукъда бола. Практика ишлени натижасында охувчулар сёзлер не буса да бир предмет, агъвалатланы англатагъанны, оланы маънасы бар экенни ва тюрлю-тюрлю жумлаларда, айрокъда байлавлу сёйлевде сёзлер

янгы-янгы маъналар къабул этме болагъанны, аваз якъдан башгъа-башгъа сёзлер маъна якъдан бир-бирине къаршы ва ювукъ болагъангъа тюшюнелер.

Программада сёзню лексика маънасы, сёзню кёп маъналылыгъын ва синонимлиги булан охувчуланы практика ёлда таныш этмек учун айры ер гёрсетилген. Бу гьал шу программаны алда къолланып тургъан программаларындан айыра. Грамматика гьалланы англатыв тилни гьакьындагъы илмугъа къаршы болмагъа болмай. Грамматика категорияланы ва формаланы уйрене туруп, яшлар оланы аслу маъналарына ва белгилерине де ес болма гереклер.

Сёзню грамматика маънасы сёзнютизимин, ону маъналы гесеклерин (тамурну, кьошумчаны), сонг да тил гесимлени (атлыкъны, сыпатлыкъны, сан

авлукъну, ишликни ва ш. б.) уйренивню натижасында ачыкъ бола.

«*Сёзню тизими*» деген теманы гьакъындагъы яшланы билимлери «*Тил гесимлер*» деген уллу теманы англама кёмек этежек.

Тил гесимлер.

Янгы программалар охувчулардан уьнлюклерден (междометие) къайры, бары да аслу тил булан таныш болмакъны талап эте. Кёмекчи тил гесимлер булан яшлар (айры-айры бёлюклеге бёлмейли) умуми кюйде таныш болалар.

Бу темагъа гъазирленив I классдан тутуп башлана. Янгы программагъа гёре яшлар *ким? не? нечик?* деген соравагъа жавап береген сёзлер ва шогъар байлавлу болуп «Предметлени атлары», «Белгилени атлары» деген терминлер булан таныш болалар. Шу терминлер 'логика чалышывланы кюрчюсюнде яратыла. Шо чалышывланы натижасында охувчулар тюрлю-тюрлю предметлени атларын бёлюклешидирелер (объектлюклени, гъай-ванланы, адамланы ва ш. б. затланы) ва шо бёлюклер учун жамлашдырагъан сёзлени сайлай туруп, «предметлер», «белги», «гъаракат» деген терминлени де англажакълар.

:IV класда, экинчи класда алынган билимлени гъасиллерин чыгъара туруп, охувчулар «атлыкъ», «сыпатлыкъ», «санавлукъ», «ишлик» *«орунча»* деген терминлени билелер: IV класда тил гесимлени гъакъында алган билимлери теренлеше ва кёмекчи тил гесимлени гъакъында англав алажакълар.

Башлапгъы класларда гъаллыкъ булан таныш болув практика къайдада юрюле; обзю *«гъаллыкъ»* деген термин кьолланмай, язылышы къыйынгъаллыкълар, масала, кьошмагъаллыкълар, сёзлюк ишде уйретила. Башлапгъы классланы охувчулары «Жумла» деген бёлюкден шу англавланы ала:

- 1) жумланы журалары: хабар, сорава, чакъырыв гъакъында;
- 2) жумланы баш ва экинчи даражалы уьюрлери гъакъында;
- 3) жумладагъы сёзлени арасындагъы байлавну;
- 4) генглешген ва генглешмеген жумланы гъакъында
- 5) простой ва кьошма жумланы гъакъында;
- 6) жумланы бир жынслы уьюрлери гъакъында;
- 7) сёз тагъымланы гъакъында.

Бу маълуматланы охувчулар дёрт йылыны узагында алалар.

I класда яшлар сёйлев тилде жумланы айырмагъа ва охуйгъанда токътав белгилеге гёре интонацияны ва паузаны сакъламагъа уйренелер ва анализ этип битгенден сонг оланы язалар. Буквардан сонггъу девюрде биринчи класны охувчулары интонацияны сакълап охумагъа, жумланы ахырында токътав белгилени салмагъа уйренелер. Шу заманда олар жумланы башында уллу гъарпны къолланагъанын да билелер.

IV класда буса охувчулар *иеси, хабарлыкъ, жумланы баи уьюрлери, жумланы экинчи даражалы уьюрлери* деген англавлар ва терминлер булан таныш болалар. Дертюнчю класда олар жумланы бир жынслы уьюрлери, оланы янында къолланагъан токътав белгилени айырма уйренелер. **IV** класда охувчуланы эки простой жумладан бирикген къошма жумлалар ва простой жумланы бир-бирине къошагъан: ва, да, де, тек, амма деген сёзлер булан таныш этме тюше. Яшлар къошма жумлалар тизмеге, оланы янында тийишли токътав белгилени салып билеген болма герек. **IV** классда яшлар тувра сёзню ва ону янында къолланагъан токътав белгилени гъакъында да англав алалар.

Тил гесимлени ва синтаксисден темаланы гечегенде сёзню маъналы гесеклерини уьстюнде иш юрюле.

Класдан класгъа жумланы уьюрлерине гёре чечив толу синтаксис чечив юрютме ел ача. Булай иш класдан класгъа яшланы синтаксисден алагъан билимин, англавлугъун теренлешдире.

Охутувну дёрт де йылыны узагында гъар заман охувчуланы тюз литература тилде сёйлевюню, сёзлени, аваз—гъарп анализине асаслангъан тюз язывну мердешлерин болдурувну гъайын этме герек.

Башлапгъы класларда яшлар школаны оър класларыны системли курсуну маънасы булан тыгъыс байлавлу белгили грамматика билимлени, бажарывлукъланы ва мердешлени алалар. Шону булан бирче яшларда литература сёйлевню мердешлери тувулуна.

Байлавлу сёйлев ва текстни уьстюнде ишлев башлапгъы классларда юрюлеген ишни инг де аслу янларындан бириси—яшланы сёйлев тилин оьсдюрюв. Ана тил дарсларда жумланы уьстюнде ишлейген йимик, башлапгъы класларда охув йылны боюнда текстни уьстюнде де иш юрютюлме герек.

Гъар дарсда байлавлу сёйлевден берилеген чалышывлар сёйлев ва языв формаларда оьтгериле.

Башлапгъы классланы битдиреген яшлар оьзбашына ва хатасыз байлавлу гиччи хабар, кагъыз, билдирив, там газетге бир нече жумлалар булангъы макъала язып билме гереклер. Шу тармакъда муаллим темаланы берив ва языв ишлеге къыймат салыв булан тамамланып къалмай, яшланы тюз ва байлавлу къайдада сёйлемеге бажарагъан кюйге уьйретме тюше.

«Текст. Байлавлу сёйлев» деген бёлюкде текстни уьстюнде ишлейгенде юрюлеген гъаракатчылыкъ ишлер:

- текстни ва жумланы маъна якъдан бирлиги;
 - текстни жумладан айырагъан белгилери;
 - текстдеги жумлаланы гёзигин токъташдырыв;
 - текстни маъна якъдан толумлашгъан гесеклеге бёлюп билмек;
 - толумлашгъан гесеклеге ат тагъып бажармакъ;
 - текстни аслу маънасы; муаллимни кёмеклиги булан текстни аслу маънасын айырып бажармакъ;
 - текстге гёре оьз къаравун айтып бажармакъ;
 - текстни маънасына , темасына гёре ат тагъыв;
 - текстге план къурув;
 - текстни савлай яда гесеклеге гёре хабарлав;
 - текстни ишлерине багъа берип бажармакъ;
 - берилген текстни оьз сёзлери булан толумлашдырмакъ;
 - текстни ичиндеги жумлаланы айтышына гёре тюрюлюерин айырып бажармакъ;
 - жумлаларда кёмекчи тил гесимлени белгилеп бажармакъ;
 - муаллимни тапшурувуна гёре текстдеги ишликлени бетин, санавун, заманын алышдырып бажармакъ;
 - текстни чеберлик алааматларын (эпитет,тенгleshдижив,олицетворение) белгилеп бажармакъ;
 - оьзбашына гиччирек текстлер къурув мердешлени яратмакъ;
- Текстни тайпалары: суратлав, хабарлав, пикирлешив, оланы бири-биринден айырагъан белгилер (таныш этив);
- изложение язма уьйретив;
 - окулгъан тексктге гёре план тизмек, плангъа гёре языв мердешлени болдурмакъ;

-сочинение язма уйретмек;

- сюжетли суратгъа , берилген темагъа, берилген сёзлеге гёре текстлер язма уйретмек.

Программа охувчуланы тил культурасын оьсдюрювге тергев бере ва адабият тилни нормаларына гёре охума-язма уйрете:

- сёйлев нормаланы (тюз сёйлев);

-сёз тагъымланы, жумланы ва байлавлу сёйлевню уьстюнде ишлев;

-тюз айтмакъны, аян ва арив сёйлемекни, сёзлюгюн бай этмекни, сёзню тюз ва еринде къолламакъны уьстюнде ишлев;

Грамматика ва тюзъязывну элементлери булан таныш болувдан таба яшларда тил материалны анализ этив, тенгleshдишив, журалагъа бёлюв, натижалашдырыв, лап да аслусун табив, абстракт къайдада ойлашдырыв бажарывлукълар оьсе.

Грамматика ва тюзъязывгъа уйьретивню натижасында тилге, ону айры-айры янларында яшланы тергевлюгю ва гъаваслыгъы арта, охув ишде кёп билмеге, англамагъа сюегенлик ва оьзтёречилик тарбиялана.

Тилни оьсдюрюв дарсны бир тюрлюсю болагъандан къайры да, охувдан, грамматикадан ва тюзъязывдан оьтгерилеген ишлени бир методика къайдасы бола.

Тюз айтмакъны, аян ва арив сёйлемекни, сёзлюгюн бай этмекни, сёзню *тюз ва еринде къолламакъны, сёз тагъымланы, жумланы ва байлавлу сёй-левню уьстюнде ишлев - булар бары да башлапгъы класларда тилни дарсларыны аслу маънасы бола. Тилни уйьретивню аслу мурады яшланы адабият тилни нормаларына ес этмеге, оланы оьзлени тилинде къолламагъа болагъан бажарывлукъланы ва мердеишлени яратмагъа бакъдырылгъан*

Тюзъязывгъа уйьретив яшлар билеген грамматика материалгъа асасланып оьтгериле. Охувчулар грамматика англавланы яхшы билген чакъы, шончакъы олар тюз языв къайдалардан пайдаланма болагъан бажарывлукъланы алажакъ ва оларда тюзъязыв мердешлер оьсежек. Шону булан бирче тюз язывгъа уйьретивню девюрюнде тюрлю-тюрлю синтаксис ва сёзлюк тюзъязыв чалышывланы да къоллама ярай.

Бирдагъы якъдан герекли болгъанда башлапгъы курс тилни тюрлю-тюрлю янларын исбатлайгъан, маълуматланы генг кюйде къуршай: башлапгъы класны охувчулары сёзню фонетика тизимы, сёзню бувунлагъа ва маъналы гесеклеге бёлюнювю, кёбюсю тил гесимлер, оланы аслу формалары, лап да тынч жумлалар ва жумлаланы уьюрлери деген маълуматлагъа асасланып къурулгъан тюз язывну къайдалары булан таныш болалар. Грамматика англавланы (тил гесимлени) ва тюзъязывну къайдаларын тюз англамакъ ва яхшы кюйде билмек булан грамматика ва тюзъязыв маълуматланы маънасына, сонг да формасына гёре айырывгъа да тергев бериле. Таза языв. Таза язывгъа айры сагъатлар берилмей. Китапда берилген таза язывну уьлгюлери яшланы

букварь девюрде язивдан алгъан мердешлерин камиллешдирмеге ва бираз да чалт язивгъа чыкъмагъа имканлыкъ бере. Таза язивгъа уйретив язылагъан гъарпланы четимлилигин гёзалгъа алып токъташгъан бёлюкlege гёре юрюле: башлап язылышлары бир-бирине ювукъ тынч гъарплар, сонг шо гъарпланы элементлерин уйренелер. Гъарпланы айры язмагъа уйренгенден сонг, шоланы башгъа гъарплагъа къошуп язмагъа— шо гъарплар булангъы сёзлени язмагъа да уйренелер. Чебер язивгъа гёре тюз язивну камиллешдиривге класда белгили заман бериле: биринчи класны ахырында (бары да гъарпланы уйренген сонг) ва III—IV-нчю класларда(гъар грамматика ва тюз язив дарсда)—8—10 минут. Таза язивда яшланы бир чалтлыкъда, бир темпде язмагъа уйретмекни пайдасы бар. Шолай язмакъ яшланы къолларын гъаракат этмеге уйрете ва аста язивдан чалт язивгъа чыкъмакъны енгиллешдире. Шо дарсланы маънасы гъар класс учун таза язивдан програтммалар булан белгилене. П-нчи класда яшлар язылышы къыйын гъарпланы язивгъа байлавлу тапшурувлар эте. Гъарплардан къайры яшлар, сёзлер ва жумлалар да яза. Ахырда байлавлу текстлер яза, гёчюрюп яза, диктантлар яза. III ва IV класларда къыйын гъарпланы язылышын къуршайгъан тапшурувлар, печатча ва къол булан язылгъан язивланы гёчюрюв, муаллимни

айтывуна гёре язив ишлер юрюле. Тапшурувлагъа яшланы алда язылгъан ишлеринде къутгъарылгъан графика(гъарп) янгылышланы тюзлев де гире. Язив дарсларда, айрокъда, таза язив дарсларда, язивну гигиенасыны талапларын—яшланы тюз олтурмагъа, карандашны ва ручканы тюз тутмагъа, тетрадни партагъа тюз салмагъа ва къолун, бармакъларын тюз гъаракат этдирмеге билмеклигин уйретмеге герек. Таза язивну талаплары ана тилден юрютюлген гъар къайсы язив иште де яшавгъа чыгъарылмагъатюше. Язив янгыз тюзъязив якъдан тюз болуп къалмагъа тюзшмей, ашив де, таза да, ачыкъ да болмагъа герек: гъарпланы формалары, оьлчевю, авункъулугъу ва аралыкълары талап этилеген кюйде болмагъа герек. Язив ишлени къыйматлайгъанда шо якълар да тергевге алына. Тил дарсларда язив ишлер оьтгермек учун текст, материал оьзюню маънасына гёре яшланы интереслерине ювукъ болмагъа, яшланы билим даражасын оьсдюреген, шону булан олар да оьзлени ана тилине ва Ватанына сююв яратагъан болма герек. Ана тил дарсларда оьтгерилеген аслу язив ишлер шулардыр: гёчюрюп язив, диктантлар (англатив, буварыв, гёрюв, яративчу, тергев, сёзлюк ва ш. б.), изложениелер ва сочинениелер. Гъар грамматика ва тюз язив дарсларда 1-нчи класны ахырында, 2-4-нчю класларда таза язивгъа 8-10 минут бериле. Сёзлюк диктантларда сёзлени санаву орта гысапда шулай болмагъа герек: II классда— 8 сёз; III классда—10—12 сёз; IV классда—12—15 сёз. Тергев диктантларда сёзлени санаву: класлар Йылны биринчи яртысы Йылны экинчи яртысы 1 15 сёз 2 20-25сёз 30-40 сёз 3 45-50 сёз 55-60 сёз 4 65-70 сёз 75-80 сёз

Изложениелерде гъар классда сёзлени санаву, оърде гёрсетил-генлери булан тенглешдирип, 15—20 сёзге артдырыла. Биринчи класда охув-язывгъа уыйретив ана тилни курсунда башлапгъы этапдан санала. Охув планда ана тил дарсланы ери.

Умуми Федерал пачалыкъ билим береген школаны талаплары (ФГОС) токъташдырагъан кюйге гёре охувчулар билим алывда етишме герекли натижалар: Охувчулар башлапгъы класларда ана тилни уыйренивде етишме герекли озлеге хас (личностный) гъасиллер: ана тил бирев бирев булан гъакълашыв, чара экенин англамакъ; ана тилни милли маданияты йимик къабул этмек; тюз авуз ва языв тил инсанны культурасыны хас айрылыкълары экенин билмек; сёйлейген къайдасына тергев берип озюне багъа берип бажармакъ.

Башлапгъы класларда ана тилни уыйренивде охувчулар етишме герекли метапредметный гъасиллер: охув-билим алыв масъалаланы чечмек учун, гъар тюрлю ерлерден тарыкълы маълуматланы тапма болагъан тилни имканлыкъларын къоллап бажарагъанлыкъ; гъакълашыв чараланы яшавгъа чыгъармакъ учун диалог, монолог, авуз ва языв тилден тюз пайдаланмакъ; тюз сораулар салып бажармакъ; озбашына яда муаллимни кёмеклиги булан дарсны темасын, мурадын белгилемек; охув масъалаланы чечмек учун муаллим булан

бирче план тизмек ва шо плангъа гёре иш гёрмек; охувну тюрлю къайдалары (таныш болув, уыйренив, гёзден гечирип) булан пайдаланмакъ.

Башлапгъы класларда ана тилни уыйренивде охувчулар етишме герекли предметлик (предметный) гъасиллер: адабият тилни нормалары гъакъында башлапгъы англавгъа ес болмакъ, лакъырлашывда тюзевлю сёйлевню еругъун сакъламакъ; гечилген англавлагъа гёре тюзязывдан, пунктуациядан алгъан билимлени озлер къургъан яда берилген текстлерде тюз къоллап бажармакъ; язгъанын тергеп бажармакъ; гечилген материалгъа гёре гъарпны, авазны, сёзню гесегин, тил гесимлени, жумланы уьюрлерин, простой жумланы табып, классификация этип бажармакъ; язылгъан затны тергевде озюню алгъан билимлерин тюз къоллап бажармакъ. Ичделик бёлук.

(Содержательный раздел) Сёйлев къайдаланы бёлуклери. (Виды речевой деятельности) Тынглав. (слушание). Авуз лакъыр не муратда юрюлегенни тюз англамакъ. Текстни аслу маънасын белгилеп, салынагъан сораулагъа гёре, хабар этип бажармакъ. Сёйлев. (говорение). Озгелени сёйлевюне тынгламакъ, сёйленеген затны англамакъ, къолланагъан сёзлени аслуларын эде сакъламакъ; гъакълашывда монологну, диалогну герекли ерде тюз къоллап бажармакъ; авуз лакъырны тюз сёйлев нормаларын, сёйлевде тюз интонацияны сакъламакъ; саламлашыв, савболлашыв, тилев – этикет нормалагъа тергев бермек. Охув. Охулагъан текстни тюз англамакъ; тарыкълы материалны тапма болагъан мердешлени къолгъа алмакъ; текстде

айтылагъан затгъа гёре простой гъасиллер чыгъарып бажармакъ. Языв.
 Гигиена нормаланы сакълап арыв хат, таза языв нормаланы сакъламакъ. Гёчюрюп
 языв, диктовкагъа гёре гечилген англавлагъа янашып языв. Изложение языв.

IV класс

Уьчюнчю класда гечилген материалны такрарлав. Сёз. Жумла. Текст. Авазлар ва
 гъарплар. Предметни, предметни белгисин,

Тил гесимлер. Тил гесимлени гъакъында англав. Маъналарына гёре сёзлени тюрлю
 бёлюкlege айырыв, къайсы сорагъа жавап берегенин беклешдирив. **Атлыкъ.**
 Атлыкъны маънасы ва сорагълары. Хас ва жынс атлыкълар. Хас атлыкъланы уллу гъарп
 булан язылагъаны. Атлыкъланы санаглагъа гёре тюрленивю. Атлыкъны жумлада
 кютеген кьуллугъу. Атлыкъны теклик ва кеплюк санаву. Янгыз текликде ва кеплюкде
 кьолланагъан атлыкълар. Атлыкъны гелишлеге гёре тюрлениши. предметни ишин
 англагъан сёзлер.

Сыпатлыкъ. Сыпаглыкъны маънасы, сораулары, жумлада кютеген къуллугъу. Сыпатлыкъны даражалары. Атлыкъ булан гелген сыпатлыкъланы алышынмайгъаны. Сыпатлыкъны тюз язылышы. **Орунча**

Ишлик. Ишликни лексика маънасы, сораулары. гъалиги, гетген, гележек заманлары, бетлеге, санавлагъа гёре тюрленивю. Ишликни белгисиз формасы. Ишликни барлыкъ, ёкълукъ формалары. Ишликни жумлада ролю. Ишликни тюз язылышы.

Гъаллыкъ. Гъаллыкъны гъакъында англав. Ону лексика маънасы, сораулары. Гъаллыкъны сёйлев тилде кютеген къуллугъу. Гъаллыкъланы тюз язылышы.

Жумла. Жумладагъы сёзлени байлаву. Жумлаланы айтылышына гёре тюрлюлери. Хабар, сорау ва чакъырыв жумлалар. Хабар, сорау, чакъырыв жумлаланы ахырында токътав белгилер.

Жумладагъы маъна якъдан агъамиятлы сёзлени тавуш булан айырып бажармакъ, жумланы баш уьюрлери - иеси ва хабарлыкъ.

Текст. Бизин тилибиз ва сёйлев тил.. Текст, текстни тизими: темасы, озътеречилиги, ат салыв.

Сёзню тизими. Сёзню гесеклери гъакъында англав. Бир тамурлу сёзлени айырып билмек. Къошумчаланы тюрлюлери булан таныш этив. Сёзню тизимине гёре чечив. Къошма сёзлер, оланы этилиши ва язылышы.

Йылны боюнда гечилген материалны такрарлав.

Жумланы гъакъында гечилген чакъы затны такрарлав. Тил гесим, текст ва жумла. Тил гесимлер.

Таза языв. Языв мердешлени камиллешдиригъ. Охув йылны боюнда уьйренмеге тюшеген язылышы четим сёзлер. Акъшылт, атъёкъ (къуш), бензин, буссагъат, вагон, гёкшылт, гюлайлан, дазу, дюнья, заместитель, илиякълы, инженер, итти, командир, кружок, кюреге, къамуш, Къойсув, къоргъашын, лампочка, мангалай, матрос, метал, нагагъ, озъбашына, председатель, солдат, сочинение, такъалыбакъа, татли, татывлу, татыв, телеграмма, телефон, муаллим, уьтюрго, физкультура, хабып, къомурсгъа, чубукъ, шётке, эретурмакъ, ювургъан, язбаш, языкъсынмакъ, яланаякъ, янгы, яшёрюм, яшик, яяваякъдан. Ана тилни уьйренинде охувчулар етишме герекли гъасиллер: Охувчуланы ана тилни уьйренинде озълеге хас (личностные) мердешлери, етишме герек гъасиллени сан яны шулар бола:

-озъюню эмоциялы гъислерин танглап бажармакъ; -озъгелени эмоциялы гъислерин танглап бажармакъ, сююнчюнден къуванып, тарыкълы ерде къайгъырып билмек; - озъ

Ватанын, обзюню ана тилин, маданиятын суймек, абурламакъ; -охувгъа, язывгъа муштарлы болмакъ; -язывлу къайдада гъаллашма муштарлы болмакъ; -гъар айтылгъан яда язылгъан сёзге жаваплы болмакъ. Ана тилни уйренинде етишме герекли метапредметный гъасиллер: -обзбашына дарсны темасын, мурадын белгилемек; -охув масъалаланы чечмек учун, муаллим булан план тизмек; -китапдагъы материалны гёз алгъа тутуп, обз къаравун ачыкъ этмек; Тюшюнюв (познавательный): -охувну тюрлю къайдалары (таныш болув, уйренив, гёзден гечирив) булан пайдаланмакъ; - берилген информацияны бир формадан башгъа формагъа гёчюрмек, план, таблица, схема тизмек; - сёзлюклерден, справочниклерден пайдаланмакъ; - текстден, иллюстрациялардан соравагъа жаваплар табып бажармакъ; - тюз пикру къуруп бажармакъ. Тюшюнюв (познавательный) къайдагъа китапдагъы текстлер, ону методика аппараты къуллукъ эте. Гъакълашыв (коммуникативный): -обзюню ойларын языв тилде яда авуздан тюз къайдада онгармакъ; -жумлаланы обзюню сёйлевюнде къоллап бажармакъ; -обзгелени сёйлевюне тынгламакъ, сёйленеген затны англамакъ, къолланагъан сёзлени аслуларын эсде сакъламакъ; -текстны чебер охумакъ ва хабар этип айтып бажармакъ; -сравлар берип бажармакъ; -гъакълашывда монологну, диалогну герекли ерде тюз къоллап бажармакъ; -гиччи группаларда яшланы ишге къуршап

Календарно-тематическое планирование по родному языку 4 кл.(1ч-34ч)

№	Темаланы баяны	Сагъат	Белгис
	Такрарлав.(1ч)		
1	Такрарлав.(Повторение)	1	8.09
	Тил гесимлер.(21 ч)		
2	Атлыкъ (Существительное)	1	15.09
3	Атлыкъланы гелишлеге гёре тюрлене (Склонение имен суц по падежам)	1	22.09
4	Диктант	1	29.09
5	Сыпатлыкъ (Прилагательное)	1	06.10
6	Маъналарына гёре сыпатлыкъланы бёлюклери. (Признаки прил.)	1	13.10
7	Тергев диктант (Проверочный диктант)	1	20.10
8	Сыпатлыкълны этилиши (Образование прил.)	1	27.10
9	Сыпатлыкълны жумлада кютеген къуллугъу. (Роль прилаг. в предложении)	1	10.11
10	Санавлукъ (Числительное)	1	17.11

11	Диктант	1	24.11	
12	Орунча (Местоимение)	1	1.12	
13	Орунчаланы тюз язылышы (Правописание местоимений)	1	8.12	
14	Ишлик (Глагол)	1	15.12	
15	Тергев диктант. (Проверочный диктант)	1	22.12	
16	Ишликни белгисиз къалиби (Неопределенная форма глагола)	1	29.12	
17	Ишликни барлыкъ ва ёкълыкъ къалиплери. (Форма глаголов)	1	12.01	
18	Изложение	1	19.01	
19	Ишликни бетлеге, санавлагъа ва заманлагъа гёре тюрленивю. (Изменение глаголов по числам и лицам)	1	26.01	
20	Ишликни жумлада къуллугъу (Значение глагола в предложении)	1	2.02	
21	Диктант	1	9.02	
22	Гъаллыкъ (Времена глаголов)	1	16.02	
	Жумла(8ч)			
23	Тергев диктант (Проверочный диктант)	1	1.03	
24	Жумла(Предложение) Жумланы баш уьюрлери (Главные члены предложения)	1	8.03	
25	Генглешген ва генглешмеген жумлалар (Распр. и нераспр. предложения)	1	15.03	
26	Жумланы экинчи даражалы уьюрлери (Второстепенные члены предложения)	1	5.04	
27	Суратгъа гёре иш (Работа по картине)	1	12.04	
28	Жумланы бир жынслы уьюрлери (Однородные члены предложения)	1	19.04	
29	Диктант	1	26.04	
30	Изложение	1	3.05	
	Бизин тилибиз ва сёйлев тил.(4ч)			
31	Бизин тилибиз ва сёйлев тил. (Наша и разговорная речь)	1	10.05	
32	Тергев диктант. (Проверочный диктант)	1	17.05	
33	Текст	1	24.05	
34	Беклешдириш (Закрепление)	1	31.05	

